

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Jany Brothánkové a soudců JUDr. Viery Horčicové a Mgr. Jana Kašpara v právní věci žalobce: **MUDr. F.P.**, zastoupeného JUDr. MgA. Michalem Šalomounem, advokátem se sídlem Bráfova tř. 52, Třebíč, proti žalovanému: **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy**, se sídlem Karmelitská 7, Praha 1, o žalobě proti rozhodnutí ministra školství, mládeže a tělovýchovy ze dne 4.11.2010, č.j. 22262/2010-I/3,

t a k t o :

I. Žaloba se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í

Včas podanou žalobou, doručenou Městskému soudu v Praze dne 29.12.2010, se žalobce domáhá zrušení rozhodnutí ze dne 4.11.2010, č.j. 22262/2010-1/3, kterým byl zamítnut rozklad žalobce a potvrzeno rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ze dne 2.8.2010, č.j. 25479/2009-81 o nepřiznání jednorázové peněžní náhrady podle § 1 a § 2 nařízení vlády č. 122/2009 Sb., o odškodnění studentů vysokých škol, kterým bylo v období komunistického režimu z politických důvodů znemožněno dokončit studium na vysoké škole (dále jen „nařízení vlády o odškodnění“).

Žalobce v ní v bodě II. namítá, že v jeho případě jde o odškodnění studentů vysokých škol, kterým bylo v období komunistického režimu z politických důvodů znemožněno studium na vysoké škole dle nařízení vlády o odškodnění. Žalovaný jeho žádosti nevyhověl z důvodu, že se na něj nařízení vlády o odškodnění nevztahuje a tudíž mu je nelze přiznat. Tvrdí, že žalobce nebyl ze studia na vysoké škole vyloučen a ani nepředložil rozhodnutí o vyloučení ze studia. Žalobce však má za to, že byť formálně sice vyloučen nebyl, stát vytvořil takovou situaci, jako by byl ze studia vyloučen. Dostal totiž při svém studiu povolávací rozkaz a musel nastoupit do útvaru PTP. Uvedenou situaci je tak třeba posoudit materiálně. Odmítnutí přiznat odškodnění je odůvodněno pouze přepjatým právním formalismem na

straně žalovaného a ten tak svým postupem porušuje § 2 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), podle něž má správní orgán dbát, aby při rozhodování skutkově shodných či podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly – žalobci je známo, že jeho spolužáci s obdobným osudem již odškodněni byli. V této souvislosti pak žalobce poukazuje na nálezný Ústavního soudu II. ÚS 187/2000 ze dne 12.3.2001.

V bodě III. žalobce polemizuje s odůvodněním žalovaného, že LF MU v Brně vydala žalobci dne 27. října 2009 tzv. rehabilitační osvědčení, ve kterém prohlašuje, že žalobce je rehabilitovaným studentem, který byl v období od 25.2.1948 do 13.12.1956 vyloučen z řádného studia na lékařské fakultě ... rozhodnutím, zrušeným ustanovením § 18 odst. 3 zákona č. 87/1991, o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 267/1992 Sb. V případě, že rozhodnutí o vyloučení ze studia nebylo vysokou školou vydáno, nemohlo být také zákonem o mimosoudních rehabilitacích (§ 18 odst. 3) zrušeno. Rehabilitační osvědčení ve prospěch odvolatele deklaruje, potvrzuje právní stav, který nikdy nenastal, když tvrdí, že v případě rehabilitačního osvědčení jde o správní akt s presumpcí správnosti, pokud tedy tento není zrušen jiným právním aktem, pak platí. Žalobce splnil všechny podmínky, podal včas písemnou žádost, ke které předložil dle § 2 písm. b/ jiný doklad, že je rehabilitovaným studentem. Pokud žalovaný dovozuje neexistenci určitého skutkového stavu, kterému odporuje platný deklaratorní správní akt, pak jeho skutkové zjištění nemá oporu ve spise a je vadné a žalovaný tak porušil zásadu uvedenou v § 2 odst. 1 i zásadu v § 3 správního řádu.

Dne 29.4.2011 bylo Městskému soudu v Praze doručeno vyjádření žalovaného k žalobě, ve kterém k bodu II předně uvádí, že žalobce úmyslně oslabuje předmětné nařízení vlády o slovo „dokončit“, neboť z průběhu řízení je zřejmé, že žalobce studium úspěšně dokončil v roce 1957. Má za to, že nařízení vlády o odškodnění v ustanovení § 1 výslovně zakotvuje o jaký konkrétní nezákonný, politicky motivovaný a diskriminující akt se musí jednat a povolávací rozkaz, i když v době studia, a nástup k PTP pro žalobce situaci obdobnou vyloučení nevytvořily, protože ten po vykonání služby pokračoval ve studiu a toto také v roce 1957 ukončil. Při akceptaci této námitky žalobce by dle žalovaného došlo až k extrémně extenzivnímu účelovému výkladu termínu „vyloučení ze studia“.

Lékařská fakulta Masarykovy univerzity v Brně vůči žalobci žádným perzekučním způsobem nevystupovala, žalobce ze studia vyloučen nebyl a případné odškodnění podle předmětného nařízení vlády by se stejně zredukovalo na odškodnění za zařazení do útvaru PTP. Ve prospěch výše uvedeného svědčí i rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 25.3.1993 o úpravě starobního důchodu žalobce podle § 24 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Je nepochybné, že toto rozhodnutí nelze v žádném případě považovat za jiný doklad ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 písm. b/ nařízení vlády o odškodnění.

Tyto osoby pak byly dále odškodněny na základě nařízení vlády č. 102/2002 Sb., o vyplácení jednorázové finanční náhrady ke zmírnění některých krivd způsobených komunistickým režimem osobám zařazeným do vojenských táborů nucených prací a nelze také přehlédnout, že rozkazy, kterými byli politicky nespolehliví občané zařazeni do těchto táborů po dobu základní vojenské služby, byly zrušeny ustanovením § 18 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, které nemá žádnou souvislost s nařízením vlády o odškodnění.

Poukazuje, že záměrem normotvůrce nebylo při přijímání nařízení vlády o odškodnění umožnit duplicitní odškodnění ve formě další jednorázové peněžní částky v téže kauze, kterou je v případě žalobce služba v PTP, podle žalovaného ve svém rozhodnutí výrazně akcentoval i materiální hodnocení situace a uzavírá, že žalobce podmínky přiznání nesplňuje, neboť ze všech okolností plyne, že se daný právní předpis na jeho případ nevztahuje a výkon služby

v PTP nemůže být pro ministerstvo důvodem pro přiznání jednorázové peněžní částky podle nařízení vlády o odškodnění.

K citovanému nálezu Ústavního soudu II. ÚS 187/2000 ze dne 12.3.2001 připomíná, že tento nález se týká oblasti ryze trestněprávní – konkrétně výkladu rehabilitačního ustanovení § 6 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu ve spojení se zákonem o soudních rehabilitacích, tudíž je pro tento případ irelevantní, neboť řeší jinou problematiku. Nařízení vlády o odškodnění není předpisem rehabilitačním, studijní rehabilitace je pouze jednou z normativních podmínek pro přiznání jednorázové peněžní částky.

K bodu III. uvádí, že má za to, že v případě rehabilitačního osvědčení se jedná o kategorii tzv. jiných správních úkonů, které jsou projevem výkonu působnosti v oblasti veřejné správy, nemajících povahu správních rozhodnutí, ani povahu opatření obecné povahy. Zastává právní názor, že o něm nemůže platit žalobcem namítaná presumpce správnosti.

Žalobcem předložené osvědčení o rehabilitaci ze dne 27.10.2009 bylo vydáno v rozporu s dosud platným Pokynem ministra školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 1664/91-SM z roku 1991. Ten ve svém bodu 1. stanoví, že rektor vysoké školy nebo děkan fakulty vysloví rehabilitovanému studentu písemnou omluvu a zašle mu dekret, v němž bude jeho vyloučení ze studia prohlášeno od počátku za neplatné. Žalobcovo rehabilitační osvědčení pochybně uvádí, že rozhodnutí o vyloučení (v letech 1948 až 1956) bylo zrušeno ustanovením § 18 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích, ačkoliv z potvrzení téže univerzity ze dne 4.6.2010, rozhodnutí o vyloučení není součástí studijního spisu archivu MU a lze předpokládat, že nikdy vydáno nebylo. Ustanovením § 18 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích se přímo ze zákona zrušují rozhodnutí, jimiž byly vyloučeni studenti ze studia na vysokých školách. Předpokladem konstitutivního účinku a aplikovatelnosti je reálná právní existence rozhodnutí o vyloučení, jako individuálního administrativně právního aktu. Tímto ale v žádném případě není povolávací rozkaz. Uvedené ustanovení musí být potvrzeno individuálním aktem fakulty či vysoké školy, prohlašujícím žadatelovo vyloučení ze studia za neplatné, a tím potvrzuje a individualizuje právní vztah vzniklý zrušením rozhodnutí o vyloučení ze studia na vysoké škole přímo zákonem o mimosoudních rehabilitacích. Pokud však rozhodnutí o vyloučení nebylo vydáno, nemohlo být tímto zákonem zrušeno. Dle žalovaného právní stav vyloučení ze studia nikdy nenastal.

Závěrem poukazuje na rozdíl mezi originálem potvrzení o studiu ze dne 4.6.2010, č.j. MU/35501/2010/RMU a kopií, když v originále byl nucen studium opustit, na kopii již ne opustit, ale přerušit. Obě tato potvrzení byla stvrzena podpisem stejné osoby (ředitele Archivu MU) a uvádí, že byla vydána na základě údajů studijního spisu na žádost žalobce. Žalovaný ze srovnání obou dovozuje vadu do té míry, že o osvědčení nelze již vůbec hovořit, jde dle něj o případ nulity, nicotnosti či neexistence, akt nikoho nezavazuje a nikdo jej nemusí respektovat.

V replice k vyjádření žalovaného k žalobě doručené soudu dne 23.5.2011 žalobce nejprve nesouhlasí s nesprávným označením žalovaného, má za to, že žalovaným má být ministr, který je v tomto případě orgánem sui generis a pokud by platila námitka žalovaného, že tímto orgánem je MŠMT, pak by se jednalo o případ, kdy rozhodnutí vydal orgán, který k tomu neměl pravomoc.

Žalobce nepopisuje označení právního předpisu (nařízení), jen vysvětluje, čeho se daná věc týká. Nejde tak o problematiku dokončení studia, neboť i studenti vyloučení z řádného studia mohli následně po svém vyloučení opětovně studovat a studium dokončit.

Jedná se ryze o odškodnění za perzekuci komunistického režimu spočívající v aktuálním znemožnění studia z politických důvodů v uvedeném období.

Nejde ani o snahu vysoké školy vyloučit žalobce ze studia, opět šlo o perzekuci komunistického systému, nikoliv o nějakou snahu školy, byť se tyto sice mohly realizovat prostřednictvím školy, ale nemusely, stačilo využít jiných prostředků.

K presumpci správnosti správních aktů má za to, že se tato uplatňuje bez ohledu na povahu správních aktů, ať už těch konstitutivních nebo deklaratorních.

Městský soud v Praze přezkoumal žalobou napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, v rozsahu uplatněných žalobních bodů, kterými je vázán, a vycházel přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 s. ř. s.). O žalobě rozhodl rozsudkem bez jednání, neboť obě strany s tímto vyslovily mlčky souhlas (§ 51 s. ř. s.).

Ze správního spisu vyplývají pro rozhodnutí následující podstatné skutečnosti:

Dne 10.11.2009 podal žalobce žádost o výplatu odškodnění k žalovanému, z důvodu že byl vyloučen z vysoké školy v období od 25.2.1948 do 31.12.1956 z politických důvodů. Namísto III. ročníku LF nastoupil 1.10.1951 do útvaru PTP a pracoval na dole Ludvík v Ostravě – Radvanicích. Z vojny byl propuštěn 25.11.1953, pak pokračoval ve studiu na LF MU v Brně a promoval dne 18.7.1957. Toto potvrzuje osvědčením MU v Brně.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dne 5.2.2010, č.j. 25479/2009-81 požadovanou jednorázovou peněžní částku nepřiznalo pro podstatnou skutečnost, že žadateli bylo ještě v rozhodném období povoleno pokračovat ve studiu a nepříznivý následek vyloučení trval relativně krátkou dobu.

Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal rozklad, který byl ministerstvu doručen 24.2.2010, ve kterém namítá, že splnil všechny podmínky pro přiznání odškodnění podle nařízení vlády o odškodnění. Zamítavé rozhodnutí má opřené pouze o tvrzení, že období jeho perzekuce bylo relativně krátké. Jeho návrat na fakultu byl dílem výborných studijních výsledků a šťastné náhody, že byl opět zapsán od třetího ročníku a studium dokončil s dvouletým zpožděním, tedy rozhodně ne v krátké době. Podotýká, že studium musel zvládnout i s rodinou a manželkou v zaměstnání.

Ministryně školství, mládeže a tělovýchovy na doporučení rozkladové komise napadené rozhodnutí zrušila a věc vrátila orgánu I. stupně k novému projednání dne 21.4.2010, č.j. 5282/2010-I/3 s tím, že aplikaci § 1 nařízení vlády nelze podmiňovat pozdějším nedokončením studia a taktéž vyslovila právní názor, že nebyl dostatečně a spolehlivě zjištěn skutkový stav věci, především časová neurčitost vymezení roku vyloučení žadatele ve spojení s konstatováním, že rozhodnutí o vyloučení bylo zrušeno zákonem o mimosoudních rehabilitacích vzbuzuje důvodnou pochybnost.

Ministerstvo pak vyzvalo dne 21.6.2010 žalobce k předložení rozhodnutí o vyloučení z řádného studia na vysoké škole s konkrétním uvedením minimálně roku vyloučení a současně řízení přerušilo.

Žalobce dne 25.6.2010 a 9.7.2010 doložil potvrzení (osvědčení) rektora MU ze dne 27.10.2009, že žalobce je rehabilitovaným studentem, dále potvrzení archivu MU ze dne

4.6.2010, které objasňuje, že byl nucen opustit studium, protože mu byl zrušen odklad k nástupu vojenské prezenční služby, tedy pro protiprávní jednání vojenské správy. Po jejím ukončení mu bylo rozhodnutím děkanátu dne 26.10.1953 povoleno pokračovat ve studiu na Lékařské fakultě ve studijním roce 1953/1954 a v následujících letech studium dokončil státní závěrečnou zkouškou 8.7.1957. Byl přijat do třetího ročníku, tudíž řádně ukončil první i druhý ročník. Domnívá se, že studijní oddělení zjistilo, že se na podzim 1951 nezúčastňoval přednášek a proto byl pravděpodobně vyloučen z fakulty pro nesplnění svých povinností ve třetím ročníku. Má za to, že byl vyloučen z důvodů politických – obecně pro negativní poměr k lidově-demokratickému zřízení. Doplnuje i diplom o ukončení studia ke dni 8.7.1957.

Dne 2.8.2010 vydalo ministerstvo pod č.j. 25479/2009-81 rozhodnutí, že jednorázovou peněžní náhradu nepřiznává. Rozhodnutí odůvodnilo tím, rehabilitační osvědčení MU ze dne 27.10.2009 je právně vadné a důkazně neakceptovatelné, neboť skutečnost, že žadatel byl nucen opustit studium neznamena ani nedokládá, že byl administrativním rozhodnutím školy ze studia vyloučen. Zrušení odkladu nástupu vojenské služby pak nemohlo mít za následek také administrativně právní vyloučení ze studia z politických důvodů, které by mohlo být přičteno orgánům vysoké školy. Navíc bylo toto „rehabilitační osvědčení“ vydáno v rozporu s Pokynem ministra školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 1664/91-SM z roku 1991. Lze důvodně předpokládat, že rozhodnutí o vyloučení ze studia nikdy vydáno nebylo a žadatel nebyl nikdy vyloučen ze studia ve smyslu nařízení vlády o odškodnění.

V rozkladu ze dne 16.8.2010 žalobce uvádí, že doložil veškeré listiny, které se mu podařilo shromáždit. Výslovné rozhodnutí Lékařské fakulty MU v Brně o vyloučení ze studia mezi nimi nebylo, takové nikdy neobdržel, má však za to, že muselo být podepsáno na podzim 1951, když studijní oddělení zjistilo, že nenavštěvuje povinné přednášky. Z hlediska nařízení vlády č. 122/2009Sb. má však za to, že není rozhodné, zda bylo či nebylo vydáno rozhodnutí o vyloučení ze studia a zda se dochovalo. O vyloučení svědčí osvědčení o rehabilitaci, které bylo napadeným rozhodnutím bez bližšího odůvodnění označené za vadný právní akt, písemná zpráva z archivu LF a dále faktický běh událostí, který mu znemožnil studia na 26 měsíců. Že tento úkon vůči němu učinila jiná složka státní moc než škola je dle něj nerozhodný. Odškodnění je koncipováno jako náhrada za nezákonný, politicky motivovaný a diskriminující výkon veřejné moci. Žalobce byl povolán na vojnu, ačkoliv jako student vysoké školy měl na odklad nárok. Trvá, že není rozhodné, že to byl resort obrany, který mu znemožnil studovat. MŠMT je pověřeno rozhodnout o odškodnění za nespravedlivý výkon státní moci v době nesvobody, bez podmínky, aby tento zásah musel být nutně uskutečněn v resortu školství. Otázka zákonnosti rehabilitačního osvědčení není předmětem tohoto řízení. Odkazuje na podobný případ studenta práv, jehož iniciály může MŠMT doložit. Výklad právního předpisu má za nadměrně formální a nespravedlivě restriktivní vůči jeho osobě. Jeho případ by se měl posuzovat s ohledem na okolnosti doby a politickým prostředím.

Žalobce pak 16.8.2010 zaslal sdělení i ředitelce právního odboru MŠMT, ve kterém krom jiného namítal, že orgán I. stupně nemůže požadovat doklad o odvoláním na § 18 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, o kterých v tomto zákoně není ani zmínka. Stanovení časové hranice v § 1 nařízení vlády o odškodnění zákon o mimosoudní rehabilitaci, který má větší právní sílu než nařízení vlády, nezná.

Ministr školství, mládeže a tělovýchovy pak napadeným rozhodnutím ze dne 4.11.2010 rozklad žalobce zamítl a napadené rozhodnutí MŠMT potvrdil, když vzhledem k nevydání rozhodnutí o vyloučení ze studia vysokou školou, nemohlo být zákonem o mimosoudních rehabilitacích zrušeno. Nařízení vlády v § 1 výslovně zakotvuje, o jaký

konkrétní akt se musí jednat, aby bylo možno náhradu přiznat a musí jít o osobu vyloučenou ze studia z politických důvodů. V případě žalobce by se tak odškodnění zredukovalo na odškodnění za zařazení do útvaru PTP, za což již byli takto postižení odškodněni.

Městský soud v Praze předně k otázce, kdo je v daném případě žalovaným v souladu s ustálenou judikaturou správních soudů uvádí, že v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu podle § 65 a násl. s. ř. s. není osoba žalovaného určena tvrzením žalobce, ale kogentně ji určuje zákon. Je tak věcí soudu, aby v řízení jako s žalovaným jednal s tím, kdo skutečně žalovaným má být, a ne s tím, koho případně chybně označil v žalobě žalobce, ač se dovolává žalobou napadeného rozhodnutí, z něhož plyne, který orgán rozhodnutí vydal a podle jaké právní úpravy tak postupoval; zvláštní usnesení o tom soud nevydává (§ 53 odst. 2 s. ř. s. a contrario, viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, čj. 5 Afs 16/2003-56, publikováno pod č. 534/2005. Sb. NSS).

Žalobce v žalobě sice označil jako žalovaného ministra školství mládeže a tělovýchovy, tento však není žalovaným, jak se domnívá žalobce. V řízení o žalobě proti rozhodnutí ministra o rozkladu se totiž ministr nestává žalovaným, neboť jeho pravomoc rozhodovat o rozkladu proti prvostupňovému rozhodnutí ministerstva vyjadřuje pouze funkční postavení v rámci vnitřní organizace ústředního orgánu státní správy, aniž by založilo jeho procesní subjektivitu ve smyslu soudního řádu správního (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 8. 2006, čj. 4 As 57/2005-64). Žalovaným je proto Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy jako ústřední správní úřad.

Soud přezkoumal napadené rozhodnutí a dospěl k závěru, že žaloba není důvodná.

Ze skutkových zjištění, o nichž není mezi stranami sporu, plyne, že žalobce studoval na Lékařské fakultě MU v Brně, studium zahájil 1.10.1949 a ke dni 1.10.1951 absolvoval I. a II. ročník, v té době měl povolen odklad k nástupu vojenské prezenční služby. Ke dni 1.10.1951 mu byl zrušen tento odklad nástupu vojenské prezenční služby, byl k nástupu této služby povolán a zařazen do vojenského tábora nucených prací (VTNP- PTP), kdy namísto skutečného výkonu vojenské základní služby (ve smyslu tehdy platného branného zákona č. 92/1949Sb.) byl nucen vykonávat nucenou práci v dole a studium tak musel, podle originálu potvrzení MU v Brně ze dne 4.6.2010 opustit /podle kopie téhož potvrzení „přerušit“/. Následně mu bylo rozhodnutím děkanátu ze dne 26.10.1953 povoleno pokračování ve studiu na Lékařské fakultě MU v Brně a po 25.11.1953 /kdy byl z „vojny“ propuštěn/ ve studijním roce 1953/1954 absolvoval III. ročník a v následujících letech ročník IV. až VI., závěrečnou státní zkouškou 8.7.1957 studium ukončil, nabyt tak vysokoškolskou kvalifikaci promovány lékař (byl promován 18.7.1957).

Spornou otázkou mezi stranami je, zda žalobci náleží odškodnění podle nařízení vlády č. 122/2009 Sb., o odškodnění studentů vysokých škol, kterým bylo v období komunistického režimu z politických důvodů znemožněno dokončit studium na vysoké škole. Žalobce se domáhal přiznání tohoto odškodnění s tím, že rehabilitovaným studentem, neboť mu jednak bylo vydáno LF MU v Brně dne 27.10.2009 osvědčení, jednak po uvedené dobu od 1.10.1951 do 25.11.1953 mu bylo studium znemožněno z politických důvodů a oponuje žalovanému, který uplatněný nárok nepřiznal, když uzavřel, že žalobce nebyl ze studia vyloučen a ani mu nebylo znemožněno dokončit studium. Žalobce v žalobě postup žalovaného považuje za přepjatý formalismus, protože v jeho případě sice nebyl formálně

právně ze studia vyloučen, ale stát vytvořil situaci, jako by byl ze studia vyloučen, když zrušil povolení odkladu vojenské služby z politických důvodů a povolal jej k výkonu vojenské služby a zařadil jej na nucené práce v PTP.

Soud vycházel z právní úpravy nápravy křivd způsobené komunistickým režimem. Soudní rehabilitaci realizoval s účinností od 1.7.1990 zákon č. 119/1990 Sb., jímž byly jednak přímo ze zákona ve vymezených případech zrušeny odsuzující soudní rozhodnutí, a který umožnil přezkoumání případů osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení a odstranění nepřiměřené tvrdosti v používání represe, a mj. v ust. § 23 stanovil způsob přiměřeného hmotného odškodnění.

V oblasti mimosoudní nápravu křivd, resp. „zmírnění následků některých majetkových a jiných křivd vzniklých občanskoprávními a pracovněprávními úkony a správními akty, učiněnými v období od 25.února 1948 do 1.ledna 1990 (dále jen "rozhodné období") v rozporu se zásadami demokratické společnosti, respektující práva občanů vyjádřená Chartou Organizace spojených národů, Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech.“, ale též podmínky uplatňování nároků vyplývajících ze zrušených výroků o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabrání věci, jakož i způsob náhrady a rozsah těchto nároků (§1 odst. 2) /i s odkazem na ust. § 23 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., a zákon č. 82/1968 Sb., ve znění zákona č. 70/1970 Sb./ založila ust. zákona č. 87/1991 Sb. s účinností od 1.4.1991.

Tento zákon o mimosoudních rehabilitacích mj. v ustanovení § 18 zrušil rozkazy, kterými byly občané označení za politicky nespolehlivé zařazeni v letech 1948 až 1954 do vojenských táborů nucených prací po dobu základní vojenské služby a výjimečného vojenského cvičení podle § 39 zákona č. 92/1949 Sb., branný zákon.

V ustanovení § 18 odst. 3 (původně odst. 2) tohoto zákona byla zakotvena náprava křivd způsobených správními akty v oblasti školství, jimiž bylo porušeno právo na vzdělání, a z důvodů politického přesvědčení, náboženského vyznání či dalších důvodů neslučitelných se zásadami demokratické společnosti bylo znemožněno studentům ukončit studium.

Zákon tímto ustanovením stanovil, že se „zrušují rozhodnutí, jimiž byli žáci a studenti vyloučeni ze studia na školách poskytujících střední nebo vyšší vzdělání a na vysokých školách, pokud se tak stalo v důsledku politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody. Studijní rehabilitace se řídí pokynem příslušného resortního ministra“.

Na základě tohoto ustanovení byl vydán Pokyn ministra ze dne 25. 4.1991, na který se odvolává žalovaný, a podle něhož děkan resp. rektor vysoké školy byl oprávněn vydat dekret, jímž deklaroval, že student je účasten rehabilitace (vyloučení ze studia mělo být prohlášeno od počátku neplatné (bod 1. pokynu). Podle dalších částí tohoto pokynu byly přiznány akademické tituly a vydány diplomy těm rehabilitovaným (původně vyloučeným) studentům, a to bez vykonání zbývajících zkoušek, kteří byli vyloučeni z politických důvodů v letech 1948 až 1989, kteří započali studium a vykonali alespoň jednu zkoušku úspěšně a jsou ve starobním důchodu (též invalidním) nebo mají změněnou pracovní schopnost, jeho udělení však neopravňovalo k výkonu povolání či pracovní činnosti v oboru/zemřelým studentům byl přiznán titul „in memoriam“. Dále studentům vyloučeným z vysokých škol v letech 1953-1989, kteří úspěšně vykonali první státní zkoušku, nebo byli v posledním

ročníku studia a prokázali odbornou způsobilost bylo umožněno vykonat státní zkoušku formou rozpravy na odborné téma před tříčlennou komisí, a tak dosáhnout udělení titulu.

Z uvedeného zákonného textu § 18 odst. 3 plyne obecný rozsah studijní rehabilitace všech studentů vyloučených ze studia v rozhodném období z důvodů politické perzekuce, a to tím, že správní akty o vyloučení ze studia byly zrušeny ze zákona. Zákon v ust. § 24 odst.5 dále toliko stanovil, že za účelem zmírnění křivd způsobených vyloučením ze studia studentů vysokých škol se doba jejich vysokoškolského studia hodnotí pro účely důchodového zabezpečení tak, že se rok studia včetně let předepsaných pro ukončení tohoto studia, které nebylo možno z důvodů vyloučení absolvovat, započítává jako dva roky zaměstnání. Výpočet důchodu nebo úprava jeho výše se takto provede jen tehdy, je-li to pro občana výhodnější (§ 25 téhož zákona).

Obdobně byla tímto zákonem řešena i náprava křivd způsobených znemožněním výkonu zaměstnání, povolání či funkce, pokud jde o zneplatnění úkonů v pracovněprávních vztazích i pokud jde o zápočet dob pro důchodové zabezpečení (zák. č. 87/1991 Sb.; §21 a násl.). Lze z ní vysledovat, že obdobně (§22) vydávala organizace i v takovém případě potvrzení (zákonem označované za osvědčení), nebyl-li doklad vydaný již předtím o skončení pracovního poměru z důvodů v § 21 tohoto zákona vydán dříve a v oblasti sociální tak byla započtena doba znemožnění tohoto zaměstnání jako doba zaměstnání.

Způsob realizace ust. § 18 odst. 3 tohoto zákona tj. nápravy křivdy, svěřený ministru byl i zde řešen ve vztahu ke studentům, kterým bylo vyloučením ze studia znemožněno dosáhnout vyššího vzdělání a studium v rozhodném období dokončit vůbec. Vzhledem k časovému posunu od doby vyloučení byla náprava křivdy realizována dodatečným přiznáním akademického titulu u ročníků nejstarších, či jinak handicapovaných osob, u mladších ročníků (1953 a násl.) umožněním dokončení studia vykonáním státní zkoušky.

Zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, mezi způsoby perzekuce občanů, resp. užívané mocenské nástroje (§1) mj. zařadil i znemožnění výkonu zaměstnání, povolání nebo funkce a dosažení vyššího nebo odborného vzdělání, (rovněž pak i povolávání občanů k výkonu vojenské služby v Pomocných technických praporech a Technických praporech na neomezenou dobu). Ust. § 8 tohoto zákona byla vláda zmocněna, aby nařízením napravila některé křivdy spáchané na odpůrcích komunistického režimu a na osobách, které byly postiženy jeho perzekucemi, v oblasti sociální, zdravotní a finanční.

Vedle přijímaných zákonných změn (např. zákon č.261/2001 Sb. i s odkazem na zákon č. 198/1993 Sb.; zákon č. 357/2005 Sb. s účinností od 19.9. 2005, jímž byl mj. změněn i zákon č. 87/1991 Sb., avšak až s účinností od 1.1.2006, jímž byl mj. založen ust. § 5 nárok na zvláštní příspěvek k důchodu, a to mj. i občanu České republiky, který pobírá starobní důchod nebo invalidní důchod z českého důchodového pojištění a který/§ 5 odst. 1, písm.c),bod 2./ byl zařazen v táboře nucených prací nebo v pracovním útvaru, jestliže rozhodnutí o tomto zařazení bylo zrušeno podle § 17 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, anebo ve vojenském táboře nucených prací, jestliže rozkaz o jeho zařazení do tohoto tábora byl zrušen podle § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., ve znění zákona č. 267/1992 Sb. a zákona č. 78/1998 Sb.) v oblasti odškodnění či zmírnění křivd způsobených komunistickým režimem přijímaných Parlamentem ČR realizovala i vláda zmocnění uvedené v ust. § 8 zákona č. 198/1993 Sb., a to mj. např. nařízením vlády č. 622/2004 Sb., nařízením vlády č. 102/2002 Sb., nařízením vlády č. 135/2009 Sb. ze dne 27.

dubna 2009, o poskytnutí jednorázového příspěvku ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem, a také nařízením vlády č. 122/2009 Sb. dle něhož se v daném případě žalobce přiznání jednorázového příspěvku domáhal.

Vláda nařízením č. 122/2009 Sb. o odškodnění studentů vysokých škol, kterým bylo v období komunistického režimu z politických důvodů znemožněno dokončit studium na vysoké škole, přiznala v ust. § 1 rehabilitovaným studentům tj. osobě, která byla v období od 25. února 1948 do 31.12.1956 vyloučena ze řádného studia na vysoké škole a rozhodnutí o jejím vyloučení bylo zrušeno zákonem o mimosoudních rehabilitacích, nárok na jednorázovou peněžní náhradu ve výši 100 000 Kč. Je tak zřejmé, že nařízení vlády z celé množiny studentů vyloučených ze studia na vysoké škole v období od 25.2.1948 až 1989 (včetně) přiznalo nárok na odškodnění jen užší skupině studentů postižených vyloučením, kterým bylo znemožněno studium dokončit, nikoli všem.

Právní úprava nápravy křivd způsobených komunistickým režimem stran vymezení nároků různých skupin postižených osob není vzájemně provázaná, vykazuje absenci systémových vazeb v zákonech a podzákonných předpisech a terminologickou nepřesnost (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu č.j. 6Ads 4/2006-32, č.j. 4 Ads 10/2006-75), kterou lze vysledovat i ze shora uvedených ustanovení. Soud si je vědom (v intencích závěrů rozhodnutí Ústavního soudu zn. I.ÚS 2366/07, I. ÚS 712/05, II.ÚS 187/2000), že v případě aplikace rehabilitačních předpisů platí, že teleologický přístup k výkladu práva musí převážet nad čistě dogmaticky gramatickým výkladem, aby byl v maximální míře naplněn rehabilitační účel předpisů a je třeba pak tyto předpisy interpretovat extenzivně ve prospěch postižených osob, nicméně rovněž tak je nutno při výkladu dbát dodržení zásady rovnosti v právech. „Požadavek rovnosti v právech jako princip ústavního pořádku (čl. 1 Ústavy) ve spojení s čl. 95 Ústavy umožňuje soudu nepřihlídnout k podzákonné normě (nařízení vlády) jen v rozsahu, ve kterém tato norma nezajišťuje v oblasti sociální rovné postavení všech osob účastných soudní rehabilitace, které byly postiženy perzekucemi komunistického režimu“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 3. 2007, č. j. 6 Ads 4/2006 - 32, publikovaný pod č. 1243/2007 Sb. NSS). Pravomoc neaplikovat podzákonný předpis, je-li v rozporu se zákonem či ústavou, musí soud realizovat zdrženlivě, v daném případě soud neshledal užší vymezení okruhu osob, jímž je přiznán nárok na odškodnění protiústavním (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 6Ads 76/2012-63).

Soud dospěl k závěru, odškodnění přiznané nařízením vlády č. 122/2009Sb. náleží, a to při zohlednění smyslu a účelu obecné zákonné formulace „znemožnění“ dosáhnout vyššího nebo odborného vzdělání (zákon č. 198/1993Sb.,§1 odst. 1) vyloučením ze studia (zákon č. 87/1991Sb.,§18 odst. 3)/, studentům, jimž bylo znemožněno dosáhnout vůbec vyššího vzdělání –tzn. studium dokončit v době komunistického režimu, a to navíc z této skupiny jen těm, kteří byli takto perzekuováni v nařízení vlády vymezeném období, a nikoli těm, kteří studia (byť po přechodnou dobu nemohli) následně ještě v době rozhodné dokončili.

Na rozdíl od zákonů při přípravě nařízení vlády zpravidla absentuje důvodová zpráva a v daném případě z procesu schvalování posuzovaného nařízení vlády o odškodnění je zřejmé jen to, že navrhovatel počítal s tím, že odškodnění bude přiznáno všem studentům vyloučeným z vysokoškolského studia za celou dobu komunistického režimu, tedy od února 1948 do konce roku 1989, připomínky směřovaly jen k tomu, zda má lhůta končit v listopadu či prosinci 1989. Návrh připravovaného nařízení vlády obsahoval tři varianty výše náhrady: 60 000 Kč, 80 000 Kč nebo 100 000 Kč. V žádných dostupných materiálech není k dispozici odůvodnění definitivního znění nařízení vlády, které by objasňovalo důvody omezení

osobního rozsahu odškodnění, ani přepis z jednání vlády, která k tomuto závěru dospěla. Naopak je dostupné odůvodnění návrhu změny nařízení vlády o odškodnění, které by mělo spornou dobu prodloužit až do konce roku 1989, v němž lze nalézt rozsáhlou argumentaci o možné protiústavnosti aktuálního znění nařízení a jeho nespravedlnosti k obětem, které nejsou odškodněny (vše v Knihovně připravované legislativy, dostupné na www.eklep.vlada.cz).

Zákon 198/1993Sb., obdobně jako i jiné rehabilitační předpisy v ust. § 8 dokonce jednoznačně předvídá, že budou napraveny pouze některé křivdy. Jestliže vláda ve svém nařízení zvolila jen určité časové období pro odškodnění studentů vyloučených ze studia na vysoké škole, a to kratší, než byla celá doba komunistického režimu časově vymezeného v zákoně, není sám o sobě takovýto postup v přímém rozporu se zákonem. Zákon o protiprávnosti komunistického režimu evidentně počítá s tím, že nebudou odškodněny všechny oběti a že dojde k volbě rozsahu příslušného odškodnění podle konkrétního rozhodnutí. To nic nemění na tom, že všechny oběti si zaslouží účast a morální zadostiučinění. Tento zákonný výrok však neznamena, že všechny oběti, které si zaslouží účast a morální zadostiučinění, mají nárok na finanční odškodnění. Zbavení možnosti studovat vysokou školu z politických důvodů bylo nespravedlivým zásahem do lidského života ze strany komunistického režimu, tento zásah však utrpěli nejen lidé, kteří byli z vysokých škol vyloučeni, ale i lidé, kteří vůbec z politických (či tzv. kádrových) důvodů na vysokou školu nebyli přijati anebo jim bylo předem znemožněno se vůbec o vysokoškolské studium ucházet, ač k němu měli všechny předpoklady. To však neznamena, že by bylo možno zpochybňovat zákonnost posuzovaného nařízení, neboť tuto oblast křivd spočívajících v zamezení přístupu k vysokoškolskému vzdělání vůbec neodškodňuje. Nebyl rovněž protiústavním shledán postup (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2008, sp. zn. I. ÚS 1335/08) kdy stát, se rozhodl vyjít z principu alespoň částečného zmírnění vzniklých křivd, vědom si toho, že provést úplnou rehabilitaci nebo úplné odškodnění těch, kteří byli v minulosti poškozeni, není možné (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 46/2000, publikovaný pod č. 279/2001 Sb.).

V daném případě přiznáním odškodnění žalobci by došlo k porušení zásady rovnosti v právech; nedovolené nerovné zacházení je možno konstatovat pouze v případě, kdy se poruší pravidlo „stejněmu stejně, odlišnému odlišně“. Tedy není možno konstatovat nedovolené nerovné zacházení v případech, kdy se různě zachází s osobami, které nejsou ve stejné situaci. I v případě, kdy by se dospělo k závěru, že se zachází různě s osobami, které jsou ve stejné situaci, nejedná se o zakázané nerovné zacházení tehdy, pokud má toto různé zacházení přijatelný a vysvětlitelný důvod, tedy legitimní účel. Soud vzhledem k uvedené zákonné a na to navazující podzákoné úpravě dovozuje, že v případě přiznání odškodnění žalobci dle vládního nařízení byl by setřen rozdíl mezi těmi, kteří po dobu komunistického režimu byli vyloučeni z možnosti dosáhnout vyššího vzdělání vůbec, a po celou dobu tak v důsledku toho dosahovali nižších příjmů a bylo jim tím i znemožněno vykonávat určitou profesi, k níž bylo takové vyšší vzdělání nezbytné, oproti těm, vůči kterým bylo sice postupováno perzekučním způsobem, avšak jen přechodně, a studium jim bylo v rozhodné době umožněno a mohli následně i vykonávat povolání spojené s vysokoškolským titulem. Rozdílné postavení těchto dvou skupin je zřejmé právě v případě znemožnění resp. vyloučení ze studia vůbec u osob takto postižených v letech 1948 až 1956, které po roce 1989 již vzhledem k věku mohli dosáhnout dokončení studia, resp. i realizovat se v profesi mu odpovídající jen výjimečně.

V již shora označeném rozsudku sp.zn. 6Ads 76/2012 Nejvyšší správní soud nalezl dva hlavní cíle odškodnění obětí právě z doby mezi rokem 1948 a 1956. Šlo o případ rozdílný

oproti žalobci jednak v tom, že studium bylo onomu účastníku znemožněno nikoli v období vymezeném v nařízení vlády, jednak v tom, že však mu bylo znemožněno vůbec, tedy po celou dobu komunistického režimu. Zúžené vymezení nároku na odškodnění nařízením vlády bylo shledáno legitimním: jednak reflektovalo historickou etapu režimu mezi roky 1948 až 1956, jednak zdůraznilo sociální aspekt odškodnění. Nejvyšší správní soud uvedl: „První cíl lze dovodit z historické charakteristiky tohoto období, které bývá označováno jako doba stalinismu či doba zostřeného třídního boje. Po nástupu nového komunistického režimu bylo třeba neprodleně odstavit elity předchozího režimu z určujících pozic a otevřít tyto pozice představitelům komunistického režimu či jejich dětem. Druhý cíl je naplněn tím, že jsou odškodňovány nejstarší oběti, tedy lidé, kteří komunistickým režimem trpěli nejdéle, jejichž krivdy byly fakticky nejméně reparaovatelné a u nichž hrozí, že se již další případné vlny odškodnění nedočkají.“. Nejvyšší správní soud dále uvedl charakteristiku zvolené dějinné etapy pro odškodnění vyloučených studentů a odkázal na historické prameny a odbornou literaturu ohledně nejmasivnějších čistek, shledal rovněž volbu konce období, za něž odškodnění náleží, odůvodněnou dějepisnou etapizací komunistického režimu odkazem na změny v druhé polovině 50. let dvacátého století. Podle Nejvyššího správního soudu je dalším cílem legitimizujícím účelnost omezení odškodnění jen na nejstarší oběti komunistického režimu rozhodně i pohled sociální. Jedná se o osoby, které již zpravidla nebudou ekonomicky činné, neboť je jim více než 75 let a zpravidla více než 80 let, a proto pro ně toto odškodnění má zásadní význam z hlediska zlepšení jejich životní úrovně. Pro lidi v takovémto věku je rovněž mimořádně důležitý satisfakční rozměr poskytnutého odškodnění, neboť jej získávají v době bilancování svého života. Nejvyšší správní soud kvituje rozhodnutí vlády odškodnit nejvíce zranitelnou část obětí komunistického režimu, tedy nejstarší oběti, neboť ty se již nemusí dočkat dalších případných vln odškodnění.... Jednotlivé případy se samozřejmě mohou lišit, avšak nakonec vládou zvolená varianta, spočívající v tom, že bude těm nejstarším uhrazena vyšší finanční částka, vyjadřuje satisfakční i sociální rozměr zvoleného odškodnění a jako taková nepůsobí nespravedlivě. Sám životní příběh žalobce dokazuje, že mladším vyloučeným studentům nezůstala možnost vstupu do profese vyžadující vysokoškolské vzdělání uzavřena na rozdíl od osob, které v době změny politického režimu byly ve věku blízkém věku důchodovému.“

V daném případě řešeném nyní městským soudem bylo žalobci umožněno pokračovat ve studiu rozhodnutím děkanátu z 26.10.1953 a studium dokončit v roce 1957. Nebylo mu tak znemožněno dosažení vyššího vzdělání a následně se realizovat v profesi, tím je jeho situace zjevně odlišná od skupiny studentů vyloučených ze studia, jimž bylo znemožněno takového vzdělání vůbec dosáhnout a u nichž vzhledem k jejich věku v roce 1989, kdy teprve mohlo dojít k nápravě, již získání vysokoškolského titulu, resp. faktická realizace profese na základě něho již nepřicházela v úvahu, a proto krivda jim takto způsobená byla reparována přiznáním odškodnění.

Městský soud v Praze tímto nijak nezpochybňuje, že vůči žalobci, tím, že mu byl zrušen odklad nástupu vojenské služby k 1.10.1951 a musel tak studium opustit /přerušit/ a byl zařazen k výkonu vojenské základní služby do vojenského tábora nucených (PTP) bylo postupováno v rozporu s principy demokratické společnosti a šlo o politickou perzekuci. Soud již v rozsudku sp.zn. 10Ad 23/2011 v tomto směru dovodil, že „Podle Ústavy Československé republiky, zákona č. 150/1948 Sb. z 9. května 1948 150/1948 Sb., Čl.III (1) sice byla práce ve prospěch celku a účast na obraně státu obecnou povinností, jak preambule tak i Podrobná ustanovení Ústavy však garantovala rovnost občanů a osobní svobodu, kterou bylo možno omezit jen na základě zákona (§ 1, § 2). Podle § 34 Obrana státu a jeho lidově demokratického zřízení byla vrcholnou povinností každého občana, služba v lidově demokratické armádě Československé

republiky pro každého občana nejvyšší ctí. Každý občan byl povinen účastnit se branné výchovy, konat vojenskou službu a uposlechnout výzvy k obraně státu. Na obranu státu a k její přípravě bylo lze od každého požadovat součinnost a věcné prostředky a ukládat mu omezení i věcná plnění. Podrobnosti (i ve vztahu k úřadům) stanoví zákon. Podle § 38 rovněž jen zákon stanoví, jakým omezením podléhají práva a svobody občanů za války nebo tehdy, dojde-li k událostem ohrožujícím zvýšenou měrou samostatnost, celistvost a jednotu státu, ústavu, republikánskou státní formu a lidově demokratické zřízení anebo veřejný klid a pořádek. Podle branného zákona č. 92/1949 Sb. (§ 1) bylo úkolem československé branné moci bránit svobodu a nezávislost tohoto státu, brannou moc tvořilo vojsko (osoby vojenské, jimiž se rozumí osoby odvedené a které mají služební povinnost) a veřejné ozbrojené sbory, které určí vláda, popř. též veřejné ochranné sbory podle § 46 až 50 tohoto zákona v době mimořádných opatření. Podrobnosti o právních poměrech příslušníků branné moci, způsobu vojenského výcviku a výkonu vojenské služby podle § 3 branného zákona měla upravit v mezích tohoto zákona, vláda, popř. v mezích vládních nařízení vydaných k jeho provedení ministerstvo národní obrany služebními předpisy (nenáleželi-li prezidentovi).

Vznik a existence pomocných technických praporů, jako vojenských pracovních jednotek odporuje ust. § 3 odst. 2 branného zákona, jednak způsobem jejich zřízení a účelem, k němuž byly ustaveny, neboť branný zákon neumožňoval, aby vojenská základní služba probíhala formou pracovního nasazení v hornictví nebo stavebnictví. Pomocné technické prapory ustavené Výnosem ministra národní obrany vznikly formou nepřípustnou a pro účely neslučitelné s branným zákonem stanovenými úkoly branné moci. Nešlo ani o výjimečně možné použití vojáků v činné službě, respektive osob podléhající branné povinnosti dle § 5 branného zákona, v případě mimořádných opatření za branné pohotovosti státu ve smyslu ust. § 45 a násl. branného zákona. Skutečnost, že zřízení pomocných technických praporů, resp. vojenských pracovních jednotek bylo provedeno v rozporu s platnými předpisy vyplývá z podkladů předložených žalobcem. Usnesení Policie ČR ze dne 13. 1. 2011 konstatuje, že zřízení vojenských pracovních útvarů s ohledem na nevojenských charakter těchto útvarů, u jejichž příslušníků byl vyloučen výcvik se zbraní náleželo do výhradní kompetence vlády. Nezákonný byl účel jejich zřízení, neboť jak vyplývá ze Směrnice pro utvoření a činnost útvarových výběrových komisí, č.j. 83 432 Dův.-X.odb.1950 (dále jen Směrnice), kterou schválil tehdejší ministr národní obrany JUDr. Alexej Čepička v roce 1950, ukládá tato směrnice k 1.10.1950 velitelům všech útvarů úřadu a velitelství zřídit výběrové komise u svého útvaru pro mužstvo nástupního ročníku 1950, přičemž hlavním úkolem těchto výběrových komisí bylo rozřídění příslušníků mužstva útvaru tohoto nástupního ročníku na základě kritéria o jejich politické spolehlivosti a třídního původu, a politicky nespolehlivé vojáky- výslovně označované jako osoby závadné (včetně příslušníků již případně sloužících v 2. roce základní služby) navrhnout do pomocných technických praporů. Osoby politicky nespolehlivé podle uvedené Směrnice byly mimo jiné i osoby dodané do táborů nucených prací (tzn. civilní tábory nucených prací zřízené na základě zákona č. 247/1948 Sb.), osoby odsouzené jako odpůrci režimu a dále mimo jiné například i osoby, které byly po únoru 1948 z politických důvodů vyloučeny ze studia na školách, osoby, které byly po únoru 1948 tzv. vyakčeny akčními výbory z veřejných funkcí, ale i osoby, které byly majiteli továren nebo podniků či vlastnily pozemky v určitém rozsahu („venkovské boháče“ a pod.). Zřízení pomocných technických praporů tak bylo v rozporu i s tehdejším platným ústavním pořádkem a právním řádem, pravým účelem jejich vzniku byla politická perzekuce vůči skupině obyvatelstva, která byla realizována tím, že občané, které stíhala branná povinnost ve smyslu branného zákona a nastoupili základní vojenskou službou a měli vykonávat tuto službu ve smyslu branného zákona, tuto vojenskou službu – výcvik k obraně vlastni fakticky nevykonávali, ale byli donuceni vykonávat jiné práce, a to i po delší dobu než byla doba základní vojenské služby, popř. v rámci tzv. výjimečných cvičení. Podle Tajného rozkazu ministra národní bezpečnosti z 10. května 1952, který navazoval na rozkaz náměstka ministra národní bezpečnosti ze dne 2.10.1952, bylo prováděno nadto i vyhledávání politicky nespolehlivých osob a jejich povolávání na výjimečná cvičení dále pokračovalo i vůči těm, kteří nekonali vojenskou základní službu. Dle Směrnice z 15.4.1952 zn. II/2-60 taj. 1952 vše za účelem odstranění z civilního života nespolehlivých osob („z řad bývalé buržoazie a jejich přísluhovačů“) a získání pracovní síly atp. Podle Statutu pro činnost vojenských pracovních jednotek (VPJ) ze srpna 1952 byly pomocné technické prapory (lehké a těžké) zřízeny, aby prací byly převychovány politicky nespolehlivé osoby, jejich práce se využívá ve prospěch vojenské správy popř. v civilním sektoru.

Zařazovány do nich byly i mj. politicky nespolehlivé osoby povinné vojenskou základní službou/klasifikace E/, do typu VPJ- pomocných technických praporů těžkých pak byly včleňováni vojáci politicky nespolehliví (kromě instruktorů spolehlivých) a používání vesměs pro důlní práce, politicky nespolehliví konali výcvik pouze beze zbraně.

Způsob zřízení pomocných technických praporů v rozporu se zákonem a účel za kterým byly zřízeny vykazuje jednoznačně znaky politické perzekuce, zařazení občanů v nich a nucená práce v nich vykonávaná příslušníky těchto útvarů tak nemůže být, má-li být smyslem a účelem náprava křivd, pokládána za standardní výkon základní vojenské služby dle branného zákona, ale jako nezákonné zbavení osobní svobody (omezení zásadním způsobem), jemuž odpovídal i režim v těchto zařízeních. Skutečnost, že podle nyní platné právní úpravy se má za to, že příslušníci vojenských pracovních táborů (i PTP) splnili tímto svoji vojenskou povinnost je zákonnou fikcí, pro účely rehabilitace je nutno vycházet z faktického stavu věci, kdy nešlo o výcvik k obraně vlasti, ale politickou persekuci osob nucenou prací“.

Právě z uvedeného důvodu tak žalobci náleží odškodnění za dobu, kterou strávil jako příslušník vojenského tábora nucených prací, dle nařízení vlády č. 102/2002Sb., jak poukázal žalovaný, popř. podle dalších předpisů, jak shora uvedeno.

Soud v daném případě neshledal důvodnou námitku žalobce, že postup žalovaného byl veden nepřipustným právním formalismem. Žalobce sám připouští, že rozhodnutí o jeho vyloučení ze studia v r. 1951 vydáno nebylo, potvrzení LF MU v Brně z 4. 6.2010 udává, že byl nucen studium opustit (dle kopie přerušit) z důvodu zrušení odkladu k nástupu vojenské služby; tato situace však neměla za následek faktické vyloučení ze studia, pakliže mu bylo rozhodnutím děkanátu z 26.10.1953 povoleno pokračování ve studiu a umožněno následně studium dokončit. Je zřejmé, že ze strany vysoké školy byla doba, kdy studijní povinnosti nemohl vykonávat, považována za dobu přerušení studia z uznatelných důvodů (byť tyto byly aktem perzekuce). Vydané osvědčení ze dne 27.10.2009 o tom, že je žalobce rehabilitovaným studentem, který byl vyloučen z řádného studia v období od 25.2.1948 do 31.12.1956 je tak v rozporu se skutečnostmi uvedenými v následně vydaném potvrzení a s faktickým stavem průběhu studia žalobce. Soud proto závěr žalovaného, že za stavu, kdy nebylo vydáno rozhodnutí o vyloučení ze studia, nemohlo být ani takové rozhodnutí zrušeno ve smyslu ust. § 18 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích, neshledal důvodem ke zrušení rozhodnutí. Osvědčení představuje ve smyslu ust. § 154 a násl. zákona č. 500/2004Sb., správní řád, tzv. jiný úkon správního orgánu, k jeho vydání má dojít tehdy, pakliže o vzniku, trvání nebo zániku neexistuje spor, není třeba aplikovat právo ve smyslu zjištění skutkového stavu, výkladu neurčitých právních pojmů, správního uvážení a pod. Žalobce sám vydané osvědčení označuje současně za deklaratorní správní akt, pojmy osvědčení a deklaratorní správní akt jako rozhodnutí, jímž se potvrzuje existence práva, právního vztahu, však zákonná úprava rozlišuje. Nejen podle označení, ale i podle obsahu vydaného osvědčení jde v daném případě o osvědčení nikoli o pravomocné rozhodnutí, jimiž by byl žalovaný vázán. Presumpce správnosti jako u veřejné listiny pak pro něho platí, pokud nebyl prokázán opak. Soud proto neshledal důvodem ke zrušení napadeného rozhodnutí skutečnost, že žalovaný označil vady uvedeného osvědčení a sám si jako předběžnou otázku na základě doložených podkladů posoudil rozhodnou skutečnost /vyloučení ze studia/.

Ze všech uvedených důvodů soud proto žalobu podle ust. § 78 odst. 7 s.r.s zamítl jako nedůvodnou.

Výrok o nákladech řízení je odůvodněn ust. § 60 odst. 1 s.ř.s. Za situace, kdy žalobce neměl ve věci úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému soud náhradu nákladů nepřiznal, neboť mu nad rámce běžných činností nevznikly.

P o u ě n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Praze dne 21.listopadu 2012

Mgr. Jana Brothánková, v.r.
předsedkyně senátu